

Kjønnslikestilling, sikkerhet
og kvalitet

Krisesenterloven
2010



Krisesenter
sekretariatet

Innhold

Kjønnslikestilling, sikkerhet og kvalitet	3
Hvorfor har vi en egen konvensjon for kvinner?	4
Glansbildet slår sprekker	5
Hva sier loven?	8
Krisesentrenes utfordringer i henhold til fysisk sikring	8
(Ot.prp. nr. 96, 2009, s.51)	8
Skal voldsutsatte menn og kvinner få tilbud i samme bolig?.....	9
(Ot.prp. nr. 96, 2009, s.43)	9
(Ot.prp. nr. 96, 2009, s.40)	9
Europarådets anbefalinger	10
Bør krisesentrene ta i mot mannlige beboere?	11
- Risiko, sikkerhet, trygghet og mestring	11
Krisesentrene – en arena for trygghet og mestring	11
Endring av brukersammensetningen og bruk av krisesentrene	13
Sikkerheten for de ansatte ved krisesentrene	16
Erfaringer fra krisesentrene	17
Usikker fremtid	19
Politiets anbefaling	21
Hva er realiteten i dag?	24
Hva er behovet?.....	24
Realiteten er denne	26
Kilder	27

Kjønnslikestilling, sikkerhet og kvalitet

I den nye krisesenterlovens § 2 (Ot. Prp. 96) står det spesifisert at krisesentertilbudet til kvinner og menn skal være fysisk adskilt, men det gjenstår enda en forskrift som skal utdype dette nærmere. I følge Barne- og likestillingsdepartementet vil det først på nyåret 2010 opprettes en arbeidsgruppe for å utarbeide en forskriftshjemmel i forhold til krav om fysisk sikring. Til de krisesentrene som har store utfordringer i henhold til sikkerhet, er det satt av et engangsbeløp på 19 millioner i statsbudsjettet til neste år som kommunen kan søke midler til utbedringer (Q-1/2010). I mellomtiden planlegger flere kommuner å samlokalisere krisesentertilbudet for kvinner og menn hvor samme uteareal og krisesenterpersonale skal disponeres.

I krisesenterlovens merknader til de enkelte paragrafene (Ot. Prp. 96, s.76) står det spesifikt at loven ikke bør tolkes eller praktiseres slik at det eksisterende krisesentertilbudet blir forringet for visse brukergrupper. Tvert i mot er det et formål å styrke tilbudet totalt sett.

Krisesenterlovens § 1 (Ot. Prp. 96) spesifiserer altså at lovens formål er å sikre et godt og helhetlig krisesentertilbud til personer utsatt for vold eller trusler om vold i nære relasjoner. På bakgrunn av utviklingen som har funnet sted i arbeidet med implementeringen av loven, uttrykker vi nå en bekymring for kvaliteten på krisesentertilbudet og for at det eksisterende krisesentertilbudet blir forringet for enkelte brukeregrupper, som for eksempel kvinner med høyt trusselbilde, kvinner med etnisk minoritetsbakgrunn og kvinner utsatt for menneskehandel (se nærmere informasjon om disse brukergruppene i kappitlene nedenfor).

I det siste tiåret har det skjedd store endringer i hvem som benytter krisesentrene (Jonassen & Skogøy, 2010). Siden 2001 har antallet krisesenterbeboere med minoritetsbakgrunn økt med 70 prosent. Kriminalitetsbildet i Norge preget av økt globalisering som har medført en tilstrømming av utenlandske kriminelle aktører og nettverk. Samtidig er Norge et attraktivt land for menneskehandel og menneskesmugling, både som transitt- og destinasjonsland (Politidirektoratet, 2009). Gjennom FNs protokoll for bekjempelse av handel med mennesker (Palermoprotekollen, Artikkel 6) har Norge forpliktet seg til å gi ofre for handel med mennesker fysisk sikkerhet mens de oppholder seg på dens territorium. Dette er kunnskap som i høyeste grad bør øke fokuset på sikkerhet og kvalitet i hjelpetilbudet.

Med bakgrunn i vedtak fra Krisesentersekretariatets årsmøte i 2009, om at krisesentrene skal bestå som kjønne særtiltak, har vi utarbeidet dette dokumentet med argumentasjoner på hvorfor vi ønsker å ha et sterkt fokus på kvinner og barns sikkerhet på krisesentrene.

Hvorfor har vi en egen konvensjon for kvinner?

I Krisesentersekretariatets minimumsstandard for krisesentrene poengteres det at et liv uten vold er en menneskerett. Dette er uttrykt blant annet gjennom FNs menneskerettighetserklæring av 1948 og den europeiske menneskerettighetskonvensjon av 1950. Alle har en grunnleggende rett til å kunne leve et liv uten frykt for vold. Da det i debatten omkring vold og krisesentrene er uttrykt en bekymring for at et krisesentertilbud for menn vil gå utover tilbudet til kvinner, peker ikke dette tilbake på at utøvelse av vold ikke er uakseptabelt for begge kjønn. Tvert i mot.

Bekymringen har sin rot i FNs verdenskonferanse om menneskerettigheter i Wien i 1993, hvor det for første gang ble erkjent at en universell erklæring om like rettigheter ikke har vært nok til å trygge kvinners rettigheter. Det ble derfor for første gang slått eksplisitt fast at kvinners menneskerettigheter er en integrert og uatskillelig del av de universelle menneskerettighetene. Under FN's Kvinnekonferanse i Beijing i 1995 sluttet Norge seg til handlingsplanen (Platform for Action). I handlingsplanen erkjennes vold mot kvinner som et uttrykk for ulike maktforhold mellom kjønnene og som et stort hinder for likestilling mellom kjønnene.

I NOU 2003:31 Retten til et liv uten vold, trekkes det frem forskning som viser en tendens til at kvinner nedprioriteres i brukergrupper med menn. For eksempel blir kvinnelige rusmissbrukere nedprioritert i hjelpetiltak hvor menn er en del av prosessen.

Krisesentrene ble en realitet fordi flere kvinner så et behov for å beskytte kvinner og deres barn mot vold og overgrep fra samlivspartner. I over 30 år har idealistiske kvinner i Norge, med kamp om offentlige midler, bygget opp krisesentre og organisasjoner. Målet er å gi de utsatte beskyttelse og hjelp, samt bekjempe menns vold mot kvinner.

Til tross for mye motstand, har 30 års kvinnekamp gitt resultater. I dag anses det å beskytte en voldsutsatt kvinne som et samfunnsansvar og ikke et privat problem. Dette er viktig historikk å ha med seg i debatten om krisesentrenes fremtid.

I maktforholdet mellom en voldsutsatt kvinne og en voldsutøvende mann oppstår det en asymmetri, og krisesentre som åpner for menn i samme hus må forholde seg til dette. Det er viktig å huske, at når en kvinne kommer til et krisesenter så skal hun ikke komme i en ny avmaktsposisjon. Dette gjør at en må spørre: Hvor er krisesenterets lojalitet om de skal

beskytte en kvinne med barn på flukt fra en overgriper, og samtidig frykte at overgriper oppsøker krisesentret som en bruker?

I denne debatten er det viktig å ta hensyn til at man i arbeidet med voldsutsatte ikke bør sette grupper opp mot hverandre. I stedet bør man se på hver enkelt gruppes behov, for så å lage tiltak ut i fra disse behovene. Det skal ikke være nødvendig å ta fra utsatte grupper som allerede har et godt fungerende tilbud. Vi mener derfor at det er viktig å bygge egne tiltak for voldsutsatte menn.

Glansbildet slår sprekker

I en kronikk i Dagbladet i utgangen av det forrige året skriver Barne-, likestillings- og inkluderingsminister Audun Lysbakken (Dagbladet, 19.12.09) følgende:

En moderne likestillingsdebatt

Historien viser oss at frihet og likhet aldri har vært goder som folk har mottatt ovenfra eller utenfra. Frihet og likhet er goder de breie lag av folk har tilkjempet seg, i politisk kamp. Kampene har stått om politisk innflytelse, økonomiske rettigheter og retten til å påvirke våre egne liv. I Norge har kvinnebevegelsen de siste tiårene bidratt avgjørende til å forandre samfunnet vårt. Likestilling og kvinnefrigjøring blir gradvis til gjennom den politiske kampen. Norge har kommet langt på grunn av en villet og målrettet politikk.

I går var 30 årsdagen for FNs konvensjon om å avskaffe alle former for diskriminering mot kvinner, og det er grunn til å spørre: Hvor står vi når det gjelder kjønnslikestilling i dagens Norge? Hvilken rolle spiller myndighetene som drivkraft for likestillingsprosjektet? Er det fremdeles forandringer vi bør kjempe for i det norske samfunn?

I Soria Moria 2, regjeringens plattform for 2009-2013, har vi satt fokus på likelønn. Tallenes tale er tydelig. Vi har ikke lik lønn for arbeid av lik verdi i Norge i dag. Vi ligger på toppen i Europa i yrkesdeltakelse for kvinner og menn. Samtidig har vi ett av

de mest kjønnsdelte arbeidsmarkedene og kvinner tjener 85 prosent av menn for arbeid av lik verdi.

Ett av de viktigste grepene Norge har gjort for å oppnå likestilling, er muligheten til å kombinere arbeid og familie. Dette har vi gjort gjennom stadig utvidelse av foreldres rettigheter, både for mor og far. Vi har fått far på banen, i likestillingens navn, og det har virket. I tillegg til at far fra neste år har rett på 14 ukers pappaperm, er også foreldrepermisjonen utvidet flere ganger. Få om noen land i verden har en rausere ordning enn Norge. Den må vi bruke som et redskap til å få far til å ta mer av omsorgen for barn og hjem, og dermed bidra til økt yrkesdeltakelse for kvinner. Jeg tror at dette er god likestillingspolitikk. Det styrker far som omsorgsperson, det gir kvinner uttelling i arbeidslivet – og det gavner barna.

”Vold i nære relasjoner er et samfunnsproblem hvor kvinnekongressjonen har hatt stor betydning. Den mest alvorlige volden rammer kvinner.

Vi må heller ikke glemme barna som skades av vold i nære relasjoner, både direkte, men også ved å være vitne til at far slår mor. Handlingsplanen ”Vendepunkt” går fram til 2011 og inneholder 50 tiltak. Den rødgrønne regjeringen har lagt vekt på å styrke hjelpeapparatet. Ofrene skal ha hjelp og beskyttelse, samtidig som vi har styrket behandlingstilbudet for utøveren. Vold i nære relasjoner er et område regjeringen har på dagsorden hver dag, og som vi vil prioritere også i årene framover.

Så er vi da i mål, eller er det slik at kultur, tradisjon og fastgrodde holdninger og valg reproducerer ulikhet? Årsakssammenhengene er ikke like synlige i dag som de var på 1970- tallet. Mange av dagens 20-åringer vil mene at likestilling er en sak for historiebøkene. Er det slik?

Jeg mener helt klart nei. Glansbildet av det likestilte idealsamfunnet Norge slår fort sprekker når vi ser på hvem som eier mest og tjener mest. Når vi ser hvem som tar mest ansvar for hjem og barn, hvem som er ofrene for vold i hjemmet. Hvordan ser bildet ut dersom vi spør om yrkesdeltakelse for kvinner med minoritetsbakgrunn? Hvordan er situasjonen i bygde-Norge? Er det forskjeller mellom øst- og vestkanten i Oslo? Listen er lang.

Lovbestemte like rettigheter og forbud mot diskriminering fanger ikke opp alle samfunnsmessige og kulturelle forhold som fortsatt gjør det til en ulempe å være født jente. Paradoksalt nok viser tallene at likestilling lønner seg også økonomisk. Det er fordelaktig for den enkelte familie, for næringslivet og for nasjonen Norge. Det likestilte Norge er en av våre største konkurransefordeler.

Ved årets slutt ønsker jeg som statsråd for likestilling å utfordre til debatt om disse sammenhengene. Jeg har derfor tatt initiativ til et kvinnepanel som skal ledes av Lovleen Breena. I tillegg vil jeg utrede norsk likestillingspolitikk med utgangspunkt i livsløp, etnisitet og klasse. Målet med utredningen er å legge grunnlaget for en helhetlig og kunnskapsbasert likestillingspolitikk framover. Vi må tørre å stille spørsmålene vi fremdeles ikke har svarene på. Jeg ønsker en modernisering av likestillingsdebatten i Norge. Mitt håp er at panelet kan bidra til å sette i gang en inkluderende og visjonær debatt. En debatt om hva som er viktig for dagens kvinner. Om hva som skaper ulikhet. Om hvordan vi skaper engasjement og frigjøring fra tradisjonelle kjønnsroller. Jeg håper også at vi framover i større grad skal klare å skape en likestillingspolitikk som tar innover seg at utfordringene er ulike for kvinner og menn med ulik etnisitet, ulik alder og ulik klassebakgrunn.

” Vi har kommet langt, men tre-fire tiår med likestillingskamp har ikke brakt oss i mål. Hvor skal vi nå? Kvinnekonvensjonen gir oss svar, og kan anvendes på både lokalt og nasjonalt plan.

Men vi skal ikke være oss selv nok. Norge skal bruke FNs kvinnekonvensjon i solidaritetskampen med kvinner verden over som ikke har de samme mulighetene som vi. Kvinnekamp er en kamp for grunnleggende menneskerettigheter. Og det nytter. Høyesterett i Bangladesh avgjorde tidligere i år, i mangel av nasjonal lovgivning, at seksuell trakassering i arbeidslivet stred mot kvinnekonvensjonen. I 2005 satte Kenyas appelldomstol de sedvanerettslige arvereglene som sikret sønner brorparten av arvelotten til side. Kenyanske jenter har i dag rett til samme arv som sine brødre. Kvinnekonvensjonen er altså viktig i et solidaritetsperspektiv, og her kan Norges erfaringer bety en forskjell.

Den 2. desember i år ble Norge eksaminert av Menneskerettighetsrådet i Geneve. Hele 53 land fra hele verden stilte spørsmål om situasjonen for menneskerettighetene i Norge. Mange ga ros, men vi fikk også kritikk. Og Norge har en jobb å gjøre.

” Jeg skal ta den utfordringen.

Hva sier loven?

Krisesentrenes utfordringer i henhold til fysisk sikring

6.3.1 Heimel for krav til fysisk sikring av lokala

Tryggleik er ein viktig føresetnad for eit godt krisesentertilbod. Eit tryggingstiltak er at brukarar kan vere anonyme overfor kvarandre om dei ønskjer og har behov for det. Dette har vore fast praksis ved krisesentra for å sikre seg mot at uvedkommande får greie på kvar den valdsutsette oppheld seg, og praksisen går også fram av rundskriv frå departementet, **1** jf. også § 5 i lovforslaget, som omhandlar teieplikt. Denne paragrafen er utforma med mellom anna tryggleiken til brukarane for auget. Andre individuelle tryggingstiltak er å følgje truğa kvinner til avtalte møte utanfor senteret, eller å flytte brukarar til andre senter når ein meiner at det finst eit spesielt behov for vern.

I somme tilfelle vil det vere behov for ymse tiltak i samarbeid med politiet. Risiko- og tryggleiksvurderingar er i første rekkje politiet sitt ansvar, og mange krisesenter har eit godt samarbeid med politiet. Departementet føreset at eit krisesenter/butilbod konsulterer politiet i situasjonar der det for ein kortare eller lengre periode er behov for særlege sikringstiltak, slik tilfellet er også i dag.

Det er stor variasjon når det gjeld kva tryggingstiltak krisesentra set i verk overfor brukarar. **2** Departementet meiner at spørsmålet om tryggleik i større grad bør bli eit tema for debatt og utveksling av erfaringer mellom krisesentertilboda og andre aktørar som kjem i kontakt med brukarar. I andre land er det til dømes utarbeidd felles risikovurderingsverktøy for krisesenter og andre hjelpeinstansar. **3** Dette er verktøy som Justis- og politidepartementet vil vurdere i arbeidet mot vald i nære relasjonar.

Dei eksisterande krisesentra har svært varierende fysisk sikring av lokala. Fleire senter har få eller ingen tryggingstiltak, nokre få senter er svært godt sikra, mens det store fleirtalet av senter ligg ein stad midt i mellom. Som ei følgje av lovforslaget er det sannsynleg at nokre av dei eksisterande krisesentra vil utvide eller innskrenke aktiviteten og slik skifte lokale. Det er kostnadseffektivt at fysisk sikring blir teke med i vurderingane i samband med lokaliseringsspørsmålet. Departementet legg til grunn at kommunen vil sørgje for at eit krisesenter eller tilsvarande butilbod er forsvarleg sikra. Særleg bør ein vurdere behov for forsvarleg sikring av dører og vindauge, videoovervakning med lys og rørslesensarar tilpassa bygningstype og lokalisering, og eventuell alarm knytt til politiet. I ei slik vurdering er det viktig å ta omsyn til tryggleiken både til brukarar og til dei tilsette. Departementet tilrår at spørsmålet om fysisk sikring blir utgreidd nærmare, og føreslår på bakgrunn av dette ein forskriftsheimel som gjer at det kan stillast krav til fysisk sikring av lokale.

(Ot.prp. nr. 96, 2009, s.51)

Skal voldsutsatte menn og kvinner få tilbud i samme bolig?

5.2.3 Vurdering og forslag frå departementet si side

Departementet har vurdert å ta inn i formålsføresegna at lova skal ta særleg sikte på å verne valdsutsette kvinner. Departementet har komme til at ei slik formulering ikkje er nødvendig for å gi kvinner godt nok vern. Departementet vurderer det slik at det å ta inn eit særleg vern for kvinner i formålsføresegna, også kan signalisere at tilbodet til menn skal ha lågare prioritet enn tilbodet til kvinner, noko som kan komme i konflikt med ymse diskrimineringsforbod.

Det at ein i lovteksten nemner begge kjønn, er ei presisering av at tilbodet skal tilpassast særlege behov hos kvinner og hos menn. Korleis tilbodet konkret skal utformast, er i stor grad kommunane sitt ansvar. Departementet føreslår likevel ei ny føresegn i § 3 i lovforslaget om at tilbodet skal tilpassast behova til kvar enkelt brukar. Forslaget er i tråd med Likestillings- og diskrimineringsombodet si tilråding. Kjønn er her éin av fleire faktorar som individuell tilpassing skal vurderast i forhold til.

Departementet vil understreke at tanken bak ei kjønnsnøytral lovgiving ikkje har vore at kvinner og menn skal bu på same stad eller nytte dei same opphaldsromma. Separate butilbod for kvinner og menn var formulert som ein hovudregel i høyringsnotatet. På bakgrunn av høyringsrunden har departementet valt å ta inn eit eige punkt i § 2 om at butilboda til kvinner og menn skal vere fysisk skilde, ettersom departementet reknar dette som ein særleg viktig kvalitet ved tilbodet.

Departementet vil slik understreke at det å halde tilbodet ved like som eit lågterskeltilbod er grunnleggjande.

Lova tek med dette sikte på å ta omsyn til to ulike likestillingsperspektiv: Det eine perspektivet går ut på å fremje *særskild* likestilling for kvinner ved å sikre eit særleg vern for den gruppa som ut frå erfaring er mest utsett for vald i nære relasjonar. Ein tek såleis inn over seg at den valden menn utøver mot kvinner, er ei likestillingsmessig utfordring som spring ut av at kjønna er ulike, og som ein må ta omsyn til innanfor rammene for denne lova. Det at tilbodet omfattar begge kjønn, skal ikkje få negative verknader for tilbodet til kvinner. Det andre perspektivet går ut på å fremje *generell* likestilling mellom kjønna ved at kvinner og menn som er utsette for vald i nære relasjonar, får likeverdige tilbod sett i forhold til det reelle behovet for krisehjelp.

(Ot.prp. nr. 96, 2009, s.43)

5.1.3 Vurdering og forslag frå departementet si side

Krisesentertilbodet skal vere eit lågterskeltilbod, og enkeltpersonar skal kunne vende seg direkte til tilbodet. Ein og same brukar kan ha vore utsett for ulike former for vald og overgrep både i nære relasjonar og av ukjende. Mange krisesenter gir i dag eit tilbod til kvinner som er blitt utsette for menneskehandel og valdtekt, utan å setje noko skilje når det gjeld kva relasjon offeret har til valdsutøveren. Sjølv om desse brukargruppene i streng forstand ikkje fell inn under hovudmålgruppa, vil departementet understreke at dei ikkje skal stengjast ute frå krisesentertilbodet.

Lova skal ikkje tolkast eller praktiserast slik at tilbodet til dagens brukargrupper blir forringa, eller slik at tilbodet ikkje kan nyttast av andre som i framtida vil kunne ha behov for eit krisesentertilbod.

Samtidig vil departementet halde fast ved at hovudmålgruppa for eit krisesentertilbod skal vere kvinner, menn og barn som er utsette for vald i nære relasjonar. Dette er dei noverande brukarane; nesten alle som bur på eit krisesenter i dag er blitt utsette for vald frå ein person dei har ein nær relasjon til. For dei aller fleste er det ein sambuar eller ektemake som er overgriparen. I 2007 oppgav berre éin prosent av bebuarane på krisesentra at overgriparen var ein ukjend person. Det same gjeld for dagbrukarane. 12

(Ot.prp. nr. 96, 2009, s.40)

Europarådets anbefalinger

I forarbeidet til krisesenterloven står det at (Ot.prp. nr. 96, 2009, s.26) Europarådets anbefalinger om minimumstandard for krisesentertilbudet til voldsutsatte kvinner (Roddick Kelly, 2008) er særlig relevante i samband med utformingen av krisesenterloven. I minimumstandarden (Roddick Kelly, 2008) har Europarådet utarbeidet veiledende anbefalinger som omfatter krisesentertilbudet. Minimumstandarden (Roddick Kelly, 2008) belyser spesifikt behovet for et adskilt krisesentertilbud til kvinner og menn, samt at krisesentertilbudet til kvinner kun skal bestå av kvinnelige ansatte:

”Til dømes blir det tilrådd at krisesentra skal vere kjønnsdelte, der dei fleste sentra berre skal ta imot kvinner og barna deira. Det blir også framheva at tenestene ved eit krisesenter skal utførast av kvinner” (Ot.prp. nr. 96, 2009, s. 30).

Working from a gender analysis perspective

Services demonstrate an appropriate, and informed approach, relevant to their service users, which recognises the gendered dynamics, impacts and consequences of violence against women within an equalities and human rights framework, including understanding violence against women as both a cause and consequence of inequalities between women and men and the need for women-only services.

Minimum standards	Aspirational standards	Human Rights	Support
Services in shelters should be provided by female staff.		<ul style="list-style-type: none"> • Respect for physical and moral or mental integrity, ECHR Art. 8, <i>EU Charter Art.3</i> • <i>Respect for dignity, EU Charter Art.1, UDHR Art.1, & Millennium Dec para 6</i> 	

Bør krisesentrene ta i mot mannlige beboere? **- Risiko, sikkerhet, trygghet og mestring**

Krisesentrene – en arena for trygghet og mestring

Krisesentrene skal være en trygg plass å være for voldsutsatte kvinnene og deres barn. Krisesentrene er hovedsakelig lokalisert på hemmelig adresse, og det er ingen begrensning på hvor lenge kvinnene kan være på senteret, men det arbeides hele tiden for at kvinnene skal kunne komme ut i egen bolig. Krisesenteret fungerer som et bofellesskap. Senteret legger vekt på at det skal fungere mest mulig som et hjem, og at det skal være et trygt, rolig og stabilt sted:

Jeg var jo livredd for å bevege meg ute i Byen. For i det øyeblikket jeg gikk til politiet så skulle jeg drepes, det er jo det jeg har fått høre opp gjennom. At hvis jeg går til politiet da er du død og ungene - han skulle sette fyr på huset og alt, da var jeg ferdig. Så når jeg gikk til politiet og satt der med etterforskeren følte jeg at: ok, nå er jeg ferdig. Nå har jeg fortalt alt, om han. Hva han har gjort mot meg og ungene. Alt sammen. Puff.. alt ut! (ler). Det er første personen jeg har snakket med egentlig om alt som hadde skjedd opp gjennom de årene jeg var sammen med han. Når jeg først kom til det punktet hvor jeg kunne snakke med en så fortalte jeg alt. For da har jeg hele tiden gått med trusler om at snakker du så dreper jeg deg. Sier du noe til noen så dreper jeg deg. Det er det jeg har hørt hele veien.

Så det her (Krisesenteret) blir en venteplass. En føler... ja, det første en møter er jo det at en får trygghet, en plass for deg og ungene. En plass du kan puste ut, nå trenger du ikke være redd for å bli slått eller du trenger ikke å bli redd for det du har opplevd hjemme. Du kommer vekk fra den personen som egentlig er årsak til alle problemene dine – det er jo på en måte nummer en, før en kan begynne å tenke klart må en vekk fra den personen først (Eva, Norge).

Dette sitatet er hentet fra masteravhandlingen ”Å skape mening og mestring - en kvalitativ studie av kvinner med utenlandsk opprinnelse utsatt for vold i nære relasjoner i Norge”. Her skriver Karianne Bergset Austnes (2008) om trygghet og mestring hos voldsutsatte kvinner på krisesenter:

”Å være utsatt for vold oppleves i mange tilfeller som helt meningsløst (Isdal, 2000). Kvinnene som kommer til krisesentrene har derfor ofte en følelse av meningsløshet, og for mange er det vanskelig å finne krefter til å starte et nytt liv. Kvinnene føler seg brutt ned av volden (Kapoor, 2003), og det å mestre situasjonen de er i, i en bruddfase, kan virke uoverkommelig med tanke på egne krefter og ressurser. På samme tid forventes det av kvinnene selv og omgivelsene at de skal kunne mestre/beherske situasjonen.

Omgivelsene er avgjørende for å kunne mestre, hevder blant andre psykologen Malt (1982). Kvinnene opplever at de er trygge på senteret, den trygge konteksten gjør at man kan snakke om det som har skjedd, og det kan oppleves som et stort vendepunkt.

Krisesenterbrukerne trekker frem sikkerhet og beskyttelse som et viktig moment for å oppsøke krisesentrene. I tillegg peker også kvinnene i etterkant på trygghet og sikkerhet som den viktigste bistanden de har fått på krisesenter: *”Du vet at det fins en veldig god trygghet her. Det er noen på jobb som tar ansvar for deg”* (Jonassen & Skogøy, 2010, s. 139). Kvinner forteller om en akutfase preget av frykt og kanskje et uavklart risikobilde, fulgt av et behov for beskyttelse. Enkelte brukere har et mer alvorlig risikobilde. For eksempel har enkelte etnisk norske (ofte ressurssterke) brukere et behov for trygge oppholdssteder på grunn av et høyt risikobilde og finner det derfor uforsvarlig å benytte eget nettverk. For brukere med status som flyktninger er alvorlige trusler og overgrep etter bruddet en faktor som øker behovet for beskyttelse og trygghet. For ofre for menneskehandel kan etterforskning og straffeforfølgelse av gjerningsmannen/menn øke behovet for beskyttelse. I slike saker står nettverket av geografisk spredte sentre og tett samarbeid med politiet sentralt. I bruddfasen befinner mange av kvinnene seg i akutt krise og det kan da være vanskelig å oppnå en realistisk forståelse av risikobildet til den enkelte. Det kan for eksempel være snakk om alvorlige trusler som personalet ikke kjenner til (Jonassen & Skogøy, 2010). Dette går vi nærmere inn på i kapittelet nedenfor.

Endring av brukersammensetningen og bruk av krisesentrene

Dagens norske samfunn er ikke et homogent samfunn, det består av mange ulike etniske grupper, ulike religioner, tradisjoner og kulturelle erfaringsrammer. Med dette kommer mange nye problemstillinger som det ofte mangler kunnskap om. De siste årene har krisesentrene i Norge merket en økt pågang, særlig fra kvinner med en annen etnisk opprinnelse enn norsk.

Jonassen & Skogøy (2010, s.139) beskriver hvordan krisesentrene foretar *individuell* og *generell* risikovurdering. De generelle risikovurderingene (basert på gruppetilhørighet) foretas ofte ved tilfeller hvor brukerne har minoritetsbakgrunn. Kulturelle forestillinger om familiens ære og omdømme kan forsterke trusselbildet. Innenfor grupper hvor skilsmisse og brudd regnes som et anliggende for hele storfamilien, kan flere personer representere en fare for kvinnen. For kvinner utsatt for tvangsekteskap søkes beskyttelse mot egen familie. Dette er viktige momenter som er av betydning for kvinnenens risikobilde. Krisesentrene har store utfordring når det gjelder å integrere hensyn til kulturell bakgrunn i de individuelle sikkerhetsvurderingene.

Rapporten ”Ny i Norge”, skrevet i regi av Oslo Krisesenter (Berntsen, 2008) tar blant annet for seg sikkerhetsarbeidet for kvinner med minoritetsbakgrunn på krisesentrene. Erfaringer når det gjelder sikkerhet og beskyttelse for kvinner utsatt for vold, trusler og overgrep viser at risikoen for å bli utsatt for nye overgrep øker i bruddfasen. Det som i tillegg preger den utsatte i bruddfasen er stor usikkerhet og frykt for hva overgriper vil gjøre videre. Kvinnenes livssituasjon er i ulike grader kaotisk og uoversiktlig. Alle kvinnene i prosjektet var redde for hva ektemann eller hans familie ville utsette dem for etter at de kom til krisesenteret. Frykten for nye overgrep gjorde at de ikke turte å bevege seg ute, uten følge fra ansatte.

Eks: Sadia flyktet fra en mann hun var blitt tvunget til å gifte seg med. Hun turte ikke å gå ut fra senteret. Det hun fryktet mest var at medlemmer i mannens familie ville få tak i henne, og med politiets hjelp tvangssende henne til hjemlandet. I hjemlandet var hun sikker på at hun ville bli drept av sin egen far eller sine brødre.

Etter flere kartleggingssamtaler ble det tydeligere både for Sadia og oss at den hun var mest redd for å møte var sin eldste bror som også bodde i Oslo. Det var han som hadde tatt initiativ til ekteskapet, og han aksepterte ikke at Sadia skulle ville skille seg. Sadia var selv blitt slått av sin bror flere ganger, og hun visste at han tidligere også hadde slått sin kjæreste på et utested. Selv om ektemannen hadde utsatt Sadia for vold gjennom hele ekteskapet, var hun i denne perioden mindre redd for han. Sadia visste

at ektemannen var redd for å få problemer, spesielt med politiet. Sadia antok at han derfor ikke ville skade henne ute på gaten, med vitner tilstede (Berntsen, 2008).

Selv om krisesentrene foretar risikokartlegging når kvinnene kommer til sentrene viser det seg ofte at deler av trusselbildet også omfatter personer som er mindre ”synlige” for krisesentermedarbeidere. Det kan være familiemedlemmer av kvinnen eller mannen som ikke bodde i Norge, men som hadde viktige funksjoner i deres transnasjonale nettverk. Det kan dreie seg om trusler fra personer i kvinnens egen familie, som virker forsterkende for truslene fremsatt mot henne i Norge.

Eks: Det var Sadias far i hjemlandet som bestemte i familien, og som hadde tvunget henne til å gifte seg med en mann i Norge. Sadias eldste bror i Norge truet med at far ville drepe henne når hun var tilbake i hjemlandet. Sadia opplevde truslene som reelle. Etter hvert som tiden gikk viste det seg at Sadias bror fortsatte å forfølge henne. Han oppsøkte henne og truet med å skade henne og å sende henne tilbake. Hennes ektemann forholdt seg passiv (Berntsen, 2008).

Kvinner med minoritetsbakgrunn rapporterer også om tilfeller hvor de i sine miljøer kan konfronteres med at krisesentret er for ”*moralsk dårlige kvinner*”, eller i verste fall ”*horer*” (Jonassen & Skogøy, 2010, s. 86):

”En kvinne ønsker å få frem at kvinner på krisesenter også er «*gode*» kvinner: «*Jeg er muslim. Det er ramadan og jeg faster. Andre her er kristne. Jeg faster, ber og leser*». Hun avslutter med en innstendig oppfordring til forskeren: «*Alle utlendinger tenker at damer som bor her er dårlige. Dere må skrive at det ikke er sånn!*» Stigma knyttet til krisesenter kan føre til sosial isolasjon av kvinnene: «*Ingen vil snakke med deg eller hilse på deg hvis du er der (på krisesenter). Da blir du ferdig hos oss*» (»*ferdig*» = sosialt utstøtt)”.

Når det gjelder ofre for menneskehandel er trygghet og behov for beskyttelse grunnleggende. Å bryte ut av prostitusjon kan innebære en større risiko for utsatte for menneskehandel enn andre, fordi personene som utgjør trusselen er involvert i internasjonalt organisert kriminalitet.

I rapporten ”De får meg til å føle at jeg hører til blant folk” (Skogøy, 2006) belyses sikkerhetsarbeidet i møte med kvinner utsatt for menneskehandel. Det er store individuelle variasjoner i kvinnenens trusselbilde, fra ekstremt høyt til lite trusler. Behovet for beskyttelse varierer tilsvarende og hvordan de kriminelle nettverkene er organisert, spiller inn på kvinnens behov for beskyttelse. ”Tett” organiserte nettverk øker risikoen for overgrep mot kvinnen når hun bryter ut. Østeuropeiske nettverk er for eksempel godt organisert og samtidig fleksible, og overgriper(ene) oppholder seg ofte sammen med kvinnene i Norge. Behovet for beskyttelse er høy når et nettverk eller en organisasjon står bak virksomheten, sammenlignet med enkeltpersoner. Samtidig har politiet og rettssystemets inngripen mot de som organiserer virksomheten stor betydning for kvinnenens behov for beskyttelse (Skogøy, 2006, s.16). I samme rapport (Skogøy, 2006, s.16) understreker en bistandsadvokat at ”når bakmenn får vite at politiet er involvert kan det sette kvinnen i stor fare”. De vil ofte prøve å finne henne for å true henne til å ikke gi informasjon til politiet eller vitne i retten.

Kvinnene i ROSA-prosjektet (ROSA- prosjektet koordinerer sikre oppholdssteder med tilgang til nødvendig bistand og informasjon til kvinner utsatt for menneskehandel på mandat fra Justis- og politidepartementet, Krisesentersekretariatet, 2008) peker samstemt på trygghet og sikkerhet som et særlig positivt moment ved oppholdet på krisesenter. Bare kvinnelige ansatte og beboere nevnes også som trygghetsskapende. De mener senterenes rutiner er tilstrekkelige (Skogøy, 2006, s.16):

Et eksempel: ”Liza” sier at hun er veldig redd for at personen som utnyttet henne skal lykkes i å finne henne. Ved mistanke om at overgriper kjente til hennes oppholdssted, anbefalte politiet henne å flytte til et annet krisesenter. Hun har fått voldsalarm og mener politiet har stor forståelse for hennes frykt, og at samarbeidet fungerer bra. Hun sier at senteret gir henne trygghet, særlig det at huset alltid er låst slik at det er kontroll på hvem som slipper inn.

Ansatte forteller om et godt samarbeid med politiet når det gjelder sikkerhet (Skogøy, 2006, s.16):

Et eksempel: ”En kvinne har i følge politiet ekstremt høyt behov for beskyttelse grunnet etterforskning og kommende rettssak. Politiet finner det også nødvendig å vurdere ansattes sikkerhet. Ansatte mener samarbeidet med politiet fungerer bra, og peker særlig på at de får god informasjon. De mener kvinnens sikkerhet er tilstrekkelig ivare tatt gjennom senteres ordinære rutiner, forutsatt samarbeid med politiet.

Å gi beskyttelse til kvinner truet med eller utsatt for vold, har helt fra krisesentrenes start vært en sentral oppgave. Sentrenes vanlige sikkerhetstiltak er skjernet adresse, videoovervåking av inngangspartiet, ”sluseinngang”, å følge særlig truede brukere utendørs og flytting til andre sentre ved spesielle behov. Besøksforbud, voldsalarm og i noen tilfeller hemmelig adresse og skjult identitet er virkemidler som benyttes i samarbeid med politiet (Berntsen, 2005; Skogøy, 2006).

Sikkerheten for de ansatte ved krisesentrene

Arbeidsmiljøloven (Lov av 17. juni 2005 nr 62: Lov om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv.) har som formål å sikre et arbeidsmiljø som gir grunnlag for en helsefremmende og meningsfylt arbeidssituasjon, som gir full trygghet mot fysiske og psykiske skadevirkninger, og med en velferdsmessig standard som til enhver tid er i samsvar med den teknologiske og sosiale utvikling i samfunnet.

I instruks for ivaretagelse av sikkerhet av ansatte på krisesentrene står dette:

PROSEDYRER I AKUTTE TRUSSELSITUASJONER

Det vil alltid være en risiko for at voldsutøvere oppsøker Krisesenteret. Det kan være en rekke årsaker til dette, men oftest ønsker disse å finne sin kone/samboer/kjæreste og/eller sine barn. Det vil også kunne forekomme at voldsutøvere oppsøker Krisesenteret for å fortelle ”sin side” av saken til personalet, uten at de dermed utgjør en trussel for beboere eller personalet. Enkelte ganger kan personalet også oppleve at voldsutøver retter sine trusler mot dem som gruppe eller som enkeltpersoner. Som hovedregel skal ikke potensielle voldsutøvere eller truende personer slippes inn på Krisesenteret. Allikevel er det svært vanskelig å avverge alle potensielle trusler, da de som oftest bærer preg av å være uforutsigbare. Denne instruksjonen omhandler utelukkende situasjoner der personalet opplever at beboere og/eller personalet selv er utsatt for vold og/eller trusler om vold når de oppholder seg på krisesentrene:

MERK!

Under ingen omstendigheter skal personalet sette egen eller andres sikkerhet i fare ved å gå ut til truende personer, eller ved å invitere vedkommende inn.

Erfaringer fra krisesentrene

Krisesentersekretariatet anerkjenner menns behov for et hjelpetiltak. Men i den grad dette skal være et krisesentertilbud for menn, etter modell fra krisesentertilbudet til kvinner og barn, er oppfatningen vår at disse i så fall må opprettes som egne sentre, uavhengig av de allerede eksisterende.

Ansatte ved krisesentrene har opparbeidet betydelig kompetanse om kvinner og deres barn utsatt for vold, og utviklet et metodisk arbeid til støtte for denne gruppen. Krisesentrene driver ikke terapeutisk arbeid eller andre former for behandling. Likevel er det allment erkjent at den hjelp, og de samtaler krisesentrene tilbyr sine brukere, kan ha terapeutisk effekt. Dette er bare et aspekt ved krisesentrenes arbeid.

Et annet, og mer basalt aspekt, er at krisesentrene – og kun disse - gir et døgnkontinuerlig og trygt *skjulested* for voldsutsatte kvinner og deres barn. Dersom krisesentrene skal åpne opp for menn som brukere, mener våre medlemsentre at sikkerheten potensielt kan bli truet. Det finnes ingen sikre metoder i dag, for å skille ut en potensielt voldelig mann, fra en som kanskje jakter på ”sin” kvinne og ”sine” barn. Hans historie vil kunne være troverdig, han vil bære preg av å være i krise, og har kanskje også behov for hjelp og støtte. Like fullt kan han utgjøre en stor sikkerhetsrisiko for kvinnen og barna som har søkt tilflukt på et krisesenter. Han kan være et familiemedlem, han kan være en voldelig partner, han kan være en kompis eller annen person som har til hensikt å oppspore kvinnen, for å bringe henne tilbake til familien. I verste fall, drepe henne. Dette belyses særlig i kapittelet ovenfor vedrørende sikkerhetsarbeidet med minoritetskvinner ved krisesentrene. I tillegg tilbyr krisesentrene i dag trygge oppholdssteder for kvinner utsatt for menneskehandel, noe som blant annet omfatter organisert kriminalitet og som gir et trusselbilde av svært alvorlig karakter.

Åpner krisesentrene opp for menn, er vår vurdering at dette vil redusere tilgjengeligheten og kvaliteten for allerede eksisterende brukergrupper. De kvinnene som vi vet er mest utsatt, gruppen kvinner som lever med alvorlige drapstrusler, vil da måtte ta i betraktning at også krisesenteret kan være et farlig sted for henne å oppholde seg.

Selv om Norge scorer høyt på de fleste likestillingsvariabler, er det en som drar kraftig ned. Vi topper Europa-statistikken over drap begått i intime relasjoner, med ca. 10 kvinneedrap begått av nåværende eller tidligere partner i året. Et redusert krisesentertilbud til drapstruede kvinner, kan i verste fall gjøre denne statistikken enda mer dystert. (Drapet på en kvinne

utenfor Betzy krisesenter og drapsforsøk på en ung kvinne like utenfor Indre Østfold krisesenter. Kvinnen fikk flere knivstikk i hjerteregionen).

Uansett alvorlighetsgrad, vil en kvinne som søker til et krisesenter, være i en svært utsatt og sårbar situasjon. I den første fasen vil enkelte kvinner (og barn) være traumatiserte og/eller deprimerte. Noen kan også være seksuelt utagerende, slik tilfellet noen ganger er for kvinner utsatt for menneskehandel, eller for unge jenter som har levd et overbeskyttet liv. Kanskje flykter de til krisesenteret for å komme bort fra trusler om tvangsgifte eller omskjæring. Kanskje er de borte fra familiens overvåkning, og på egenhånd for aller første gang. Et kjennetegn ved den sårbare kvinnen, er nettopp manglende dømmekraft. En mann på et krisesenter kan bli en kjæreste eller en mulig overgriper. Hvordan skal ansatte ved krisesentrene intervensjon dersom to beboere blir 'kjæreste'? Hvordan skal ansatte skille mellom det som kan være 'ekte' kjærlighet og det som kan bli inngangen til en ny type overgrep? Som forskning fra rusomsorgen viser, kan begge parter i institusjoner risikere å få et dårligere tilbud. Slik vi ser det vil tilgjengeligheten for begge, både kvinnen og mannen, i så fall bli redusert.

Gjennom ROSA-prosjektet har vi gitt tilbud til noen få menn. En av mennene ble plassert på Krisesenteret i Nord Østerdal, som da var det eneste i landet åpent for mannlige beboere. De hadde imidlertid en regel som gir kvinner prioritet, der de tok spesielt hensyn til kvinner med minoritetsbakgrunn. Den mannlige ROSA-brukeren måtte straks flytte ut da en kvinne som ankom krisesenteret ikke ville bo der hvis det bodde en mann der.

Krisesentersekretariatet mener derfor at dette er svært uverdige tilbud til menn.

Ny krisesenterlov skaper utrygghet

Krisesenterloven skal sikre alle voldsutsatte, både kvinner og menn, samme beskyttelse. Fagmiljøene frykter at den nye loven vil gi kriserammede kvinner et dårligere tilbud.

Tekst: SIDSEL HJELME Fagbladet 1/2010

Overvåkingskamera, alarmer, låser og sluser – det er ingen tvil om at sikkerheten har topprioritet på Indre Østfold krisesenter. I fjor søkte 71 voldsutsatte kvinner tilflukt i den to etasjer høye bygningen i Mysen sentrum. Her kunne de føle seg trygge for vold og drapstrusler, overgrep, tvangsgifte og bortføring. Fra 1. januar i år er kommunene pålagt også å gi menn et tilsvarende tilbud. Et pålegg som møtes med skepsis i krisesentermiljøene.

For raskt

Leder for Krisesentersekretariatet, Tove Smaadahl, understreker at hun er positiv til at menn skal få samme tilbud som kvinner, men myndighetene har gått altfor raskt fram. - Etter 31 år med krisesentre vet vi mye om hvilket tilbud kvinner trenger. Hva menn trenger, vet vi lite eller ingen ting om, sier Smaadahl og fortsetter: - Jeg tror aldri det er iverksatt en lov på så tynt grunnlag tidligere. Ny lovgivning bygger vanligvis på grundige utredninger og dokumentasjon. Denne gangen har det ikke vært gjennomført et eneste forsøksprosjekt eller pilotstudium før ansvaret nå er dyttet over på kommunene. Tove Smaadahl frykter at hastverket kan gi voldsutsatte kvinner et dårligere tilbud.

Mindre penger

På krisesenteret i Mysen er også daglig leder Kari Mette Fjell skeptisk til om den nye loven er riktig vei å gå. Hun er bekymret både for økonomien og for kvinnes sikkerhet. - Tidligere har krisesentrene vært finansiert 80 prosent av staten og 20 prosent fra kommunene. Fra neste år skal de fullfinansieres over kommunenes rammebudsjetter. 2010 blir et overgangsår der kommunene får en rammestyrte bevilgning. - Problemet er at man ikke kan bruke normtall for krisesentre på samme måte som man har normtall for barnehager, skoler og eldreomsorg. - Det er ikke befolkningsgrunnlaget, men avstanden til krisesenteret som er avgjørende for hvor mange brukere man får, sier krisesenter lederen. Hun påpeker at tilskuddene for 2010 nå vil slå svært skjevt ut: - Med normtallene som nå legges til grunn, vil Indre Østfold få halvert tilskuddet, mens andre fylker, for eksempel Vestfold, vil få doblet tilskuddet. - Rammestyrte bevilgning gjør at det «straffer» seg å ha flere krisesentre ifylket, slik Østfold har.

KRITISK: **Samlokalisering av krisesenter for både kvinner og menn kan bli resultatet ved trang kommuneøkonomi, mener daglig leder Kari Mette Fjell ved Krisesenteret i Mysen.**

Samlokalisering

Kari Mette Fjell frykter også at trang kommuneøkonomi vil ramme krisesentrene når de nå skal finansieres innenfor rammebevilgningene. Om økonomien skal styre, kan samlokalisering av krisesentre for menn og for kvinner være en måte å spare penger på. Ifølge krisesenterloven skal tilbudet til menn og til kvinner være atskilte, men loven legger ingen spesifikke føringer ut over dette. Dermed er muligheten for å legge sentrene vegg i vegg absolutt til stede.

- De ni kommunene som krisesenteret i Indre Østfold dekker er klare på at samlokalisering ikke er en god løsning. Men jeg er selv kommunepolitiker, og vet at kreativiteten øker når budsjettene er trange, sier Fjell. - Når det er lite penger, svekkes ofte prinsippene, og det frykter jeg kan skje også med krisesentrene. Atskillelse av krisesentertilbud for menn og for kvinner er ett prinsipp som kan stå på spill om det kniper med penger i kommunen. Det er mye penger å spare på samlokalisering og felles administrasjon.

Kommunene må ta jobben

Tilbud til voldsutsatte menn i Indre Østfold fins foreløpig ikke. - Det er viktig å understreke at det er kommunene, og ikke krisesentrene som har fått pålegg om å tilrettelegge et tilbud for menn, sier Fjell. Selv har hun rådet «sine» kommuner til å kontakte Follo i Akershus, og eventuelt andre Østfold-kommuner med tanke på å tilrettelegge et felles krisesentertilbud for menn. Usikkerheten for kvinnene hun har ansvaret for må hun foreløpig bare leve med. - Jeg frykter at vi ikke vil klare å opprettholde det tilbudet vi har i dag.

KRISESENTERLOV: **Leder for Krisesentersekretariatet, Tove Smaadahl, frykter at ny lov vil føre til dårligere tilbud for voldsutsatte kvinner.**

Politiets anbefaling

Politiinspektør i Asker og Bærum politidistrikt, Nina Bjørlo, mener det er betenkelig å samlokalisere krisesentertilbudet for menn og kvinner, selv om det er fysisk adskilt:

”Når en mann møter og har krav på et tilbud, hviler det et svært stort ansvar på den ansatte som umiddelbart må vurdere behovet. Her er det jeg stiller spørsmål om den enkelte ansattes nødvendig kompetanse i forhold til klarering av "en mann i krise", kan der være andre motiv, hva med andre kvinnelige beboere osv. Evt. hvilke rutiner er etablert opp mot lokalt politi osv. Informasjonsutveksling og en trusselvurdering mener jeg bør gjennomføres av politiet før mottak. Ikke det at man skal mistenkeliggjøre en mann i krise, men man skal være var for vikarierende motiv, særlig der andre beboere har annen etnisk bakgrunn enn norsk.

Det å plassere begge kjønn, selv om det er fysisk adskilt, i seg selv, mener jeg er betenkelig. Ikke minst i forhold til ivaretagelse av den enkelte kvinne/barn trygghet og sikkerhet.

Sett fra mitt ståsted var det mest ideelle å åpne egne regionale senter. Kanskje to hadde vært tilstrekkelig. Et på Østlandet og et i Midt-Norge. I en krise så vet vi at kvinner i alle år har flyktet og da ofte måtte ha reist langt. Tryggheten og oppfølging er det viktigste og hvor den blir gitt, ja, det bør ikke være det sentrale. Noen leiligheter/bokollektiv m/ oppfølgingsteam, kan også være en løsning. Sikkert ikke dyrere enn det som må omgjøres, sikres ved adskillelse på de eksisterende sentrene”.

Skeptisk til menn på krisesentre

Når menn nå skal ha likt tilbud som kvinner på krisesentre, stiller mange seg spørrende til sikkerhet og kompetanse.

Publisert 17.01.10 09:43

Kaja Engnæs Hoff kaja.hoff@nettavisen.no

En ny lov fra 1. januar sier at både menn og kvinner har rett på tilbud fra krisesentre. Det spesifiseres også at tilbudene skal være fysisk adskilt, men det mangler en bedre utdypning av dette.

- Dersom krisesentre skal åpne for menn som brukere, mener vi at sikkerheten kan bli truet, sier Tove Smaadahl, daglig leder i Krisesentersekretariatet.

Hun understreker at hun absolutt mener det bør være et tilbud for menn, men hun er redd for at tilbudet for kvinner vil svekkes dersom menn får tilgang til de samme krisesentrene.

- Vi slåss for adskilte krisesentre! Dersom menn og kvinner får like tilbud, kan mange kvinner føle at krisesentrene ikke lenger er et trygt sted å være.

Uklart behov

Smaadahl mener at det mangler en god oversikt som kartlegger menns behov.

- Ifølge en ny rapport om hjelpebehovet til menn, fremkommer det at det ikke er så mange menn som har behov for å bo på krisesentre. De har ikke like stort behov for beskyttelse.

Hun forteller at det i stedet er mange som har et behov for fysisk avstand til partneren for en periode. At de trenger en «time out» for å komme til klarhet om egne ønsker og muligheter.

- Time out for menn – er det det vi skal drive med?

Store utfordringer

Politiinspektør i Asker og Bærum politidistrikt, Nina Bjørlo, ser positivt på den nye loven, men ser også utfordringen i forhold til hvordan tilbudet skal løses.

- Menn i krise bør helt klart ha et lavterskeltilbud, men det er viktig å huske på at det først og fremst er kvinner og barn som har størst behov. Ut i fra mitt politifaglige ståsted mener jeg at menn vil ilegge krisesentrene større ansvar i forhold til sikkerhet.

Hun mener det er viktig at krisesentrene er i stand til å forsikre seg om at menn ikke har andre vikarierende motiv.

Tett samarbeid

- Krisesentrene må ha et godt samarbeid med lokalpolitiet, og avklare sikkerhetsspørsmål i forkant. Det er viktig å sjekke opp historien bak den mannen som møter opp, sier Bjørlo.

Hun peker på at de ansatte må ha gode rutiner.

» Dessverre vil dette utgjøre en fare for avvisning ved krisesentre. Derfor bør det komme opp en alternativ løsning for menn.

- Menn kan ha andre behov

Solveig Bø Vatnar, psykologispesialist med doktorgrad i partnervold, stiller seg også undrende til kunnskapen rundt menn som er utsatt for vold av nære relasjoner.

- Jeg synes loven har en meget god intensjon. Men vet man egentlig om det tilbudet, som er spesielt utviklet for kvinner, er et adekvat tilbud for menn, spør hun.

Hun legger vekt på at menns behov kan ha en helt annen karakter enn kvinners.

Etterlyser prosjekter

Både Solveig Bø Vatnar og Tove Smaadahl etterlyser prosjekter som kan fortelle mer om menns behov i forhold til krisesentre.

- Vi har drevet krisesentre for kvinner i 31 år, og har masse kunnskap om kvinner og barn som er utsatt for vold. Derimot har vi mye mindre kunnskap om menn i samme situasjon. Etter min mening burde det vært satt i gang tre, fire prosjekter fremfor full utbygging, sier Smaadahl.

Bø Vatnar mener det er viktig å undersøke hva som er bra for menn i krise.

- Disse mennene fortjener et like seriøst og grundig arbeid rundt deres behov. Derfor bør man ta seg råd til prosjekter som kan finne ut mer om dette, sier hun.

- Helt ut av det blå

Tidligere har mannsforsker Jørgen Lorentzen uttalt til Nettavisen følgende:

- Jeg ser hvordan det i noen tilfeller kan være riktig å ha ulike tilbud for kvinner og menn, men tror også at det kan være produktivt å ha like tilbud. Da får menn og kvinner møte hverandre i samme situasjon, og kvinner får se at også menn er sårbare og befinner seg i voldssituasjoner.

Smaadahl reagerer sterkt på uttalelsen.

- Dette er jo helt ut av det blå! Jeg tror ikke Lorentzen da har vært på et krisesenter og selv sett hvordan kvinnene der har det.

Nina Bjørlo syns heller ikke krisesentre bør være et sted for slike erfaringer, og mener dette blir spekulasjoner.

- La krisesenter være krisesenter, og ikke et sted for å observere hverandre.

Hva er realiteten i dag?

Hva er behovet?

Nasjonalt Kunnskapssenter for Vold og Traumatisk Stress (NKVTS) har foretatt et pilotstudiet vedrørende hjelpebehovet til voldsutsatte menn (Sogn & Hjemdal, 2009).

Resultatene fra studien var som følger:

Hvilke hjelpebehov kommuniseres?

1. Behov for praktiske råd
2. Behov for å komme ut av forholdet
3. Lite behov for terapi
4. Behov for midlertidig bosted

–**Lite behov for beskyttelse**

–**Behov for time out**

”Selv om vi mangler gode oversikter over hvor mange menn utsatt for vold i nære relasjoner som har behov for ulike former for bistand og hjelp, tyder det faktisk at så vidt mange av dem henvender seg til krisesentrene på at behovet ikke er ubetydelig. At de henvender seg til nettopp krisesentrene, kan være en indikasjon på at også menn har behov for hjelp til å komme seg ut av et voldelig forhold. **Dette behøver ikke nødvendigvis bety at alle har behov for fysisk beskyttelse på samme måte som mishandlede kvinner, selv om nok en del også kan ha det. For mange kan det mer være snakk om behovet for å få fysisk avstand til partneren for en periode, en ”timeout”, for å komme til klarhet over egne ønsker og muligheter** (Sogn & Hjemdal, 2009, s. 90).

Erfaringene fra de ulike instansene og gjennomgangen av sakene fra Kontoret for voldsoffererstatning viser et sammensatt og differensiert bilde, både med hensyn til den volden mennene har vært utsatt for, hvilke konsekvenser den har fått for dem, og hvilke hjelpebehov de har. For noen av mennene er det snakk om omfattende, grov og langvarig fysisk og psykisk vold, med alvorlige fysiske, psykiske og sosiale konsekvenser. For andre har volden mer vært i form av enkeltstående fysiske voldsepisoder, enten fra partner eller andre bekjente, med mer avgrensede skader og behov. For mange har volden primært vært i form av psykiske og emosjonelle overgrep, men også her med psykiske og sosiale skadevirkninger (Sogn & Hjemdal, 2009, s. 90).

Etter gjennomgang av materialet fra Kontoret for voldsoffererstatning, er det vår oppfatning at ”nære relasjoner” i forhold til vold mot menn bør defineres og avgrenses på en annen måte enn det som har vært vanlig i forhold til vold mot kvinner. I forhold til vold mot kvinner har ”nære relasjoner” ofte blitt forstått synonymt med partner. **I**

materialet fra Kontoret for voldsoffererstatning fant vi et stort antall saker hvor volden ikke var begått av partner, men av andre han hadde en nær relasjon til. Dette omfattet kamerater, annen familie, naboer og kollegaer og andre bekjente. Vi mener derfor det er riktig å la vold mot menn i nære relasjoner, i tillegg til å inkludere vold fra partner eller tidligere partner, også omfatte vold fra en videre krets av personer (Sogn & Hjemdal, 2009, s. 7).

Flere av instansene vi har snakket med har poengtert at mennene i liten grad søker terapi og psykologisk behandling, **men mer er i behov for noen å snakke med og for praktisk, juridisk og mellommenneskelig råd og veiledning.** Ettersom vi ikke har vært i kontakt med instanser i psykisk helsevern, er det likevel vanskelig å fastslå i hvilken grad dette er en generell tendens, eller om det mer er et uttrykk for de forventninger mennene retter til de instansene vi har vært i kontakt med.

Det kanskje tydeligste og mest entydige trekket som har kommet frem i vår pilotundersøkelse, både i gjennomgangen av foreliggende kunnskap og forskning og i vårt eget empiriske materiell, er den tilbakeholdenhet mot å berette om og søke hjelp for volden som mange av mennene viser. Dette kan ha mange årsaker, både mennenes egen forståelse av mannsrolle og maskulinitet, men også tabuisering og mangel på kunnskap om denne formen for vold i offentligheten.

Hvilken hjelp mennene søker kan også være et uttrykk for hvilken hjelp de forventer å kunne få. Mangelen på tilbud og tiltak spesifikt rettet mot menn som har vært utsatt for vold i nære relasjoner, og fraværet av aktiv informasjon om de generelle tilbudene som også omfatter menn, kan ha nedvirket til at ikke flere søker hjelp” (Sogn & Hjemdal, 2009, s .90-91).

Realiteten er denne

Nedenfor vises linker til nyheter angående kommuner som i samarbeid med eksisterende krisesentre har planlagt å samlokalisere krisesentertilbudet til kvinner og menn. Denne realiteten er ikke i tråd med forarbeidet til loven (Ot.prp. nr. 96, 2009, s.26, 30, 40, 43, 51) og den samsvarer ikke med eksisterende kunnskap på feltet (belyst i kapitlene ovenfor):

Molde:

<http://www.rbnett.no/article/20091224/LOKALNYTT/712249999/1224/LOKALNYTT02>

Hønefoss:

<http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/ostafjells/buskerud/1.6928972>

Follo:

<http://www.oblad.no/article/20100105/BADEBYEN/100109983>

Hamar:

<http://www.hamar-krisesenter.no/Tilbudtilmenn/tabid/5839/Default.aspx>

Nedenfor vises utklipp av en avisartikkel vedrørende Krisesenteret i Hønefoss som har åpnet dørene for menn i samme hus med samme uteareal som kvinnene. Uthevet avsnitt belyser en problematikk vi reagerer sterkt på. I en avvisningsrapport fra BUFDIR fremkommer det at kvinner som ikke er utsatt for vold, men som er i mangel på bolig, blir avvist fra krisesentrene. Skal krisesentrene til tross for denne kunnskapen nå bli et oppholdssted for menn med behov for ”time out”?

Fra 1. januar skal krisesentrene ha et tilbud også for menn. I Hønefoss har de tre rom klare.

John Erik Thorbjørnsen jet@hadeland.net .991 54 048

HØNEFOSS: Krisesenteret i Hønefoss har tre rom klare for menn som måtte trenge hjelp og støtte i en vanskelig situasjon.

Den nye loven sier at de skal gi et tilbud også til menn, og det synes daglig leder Miriam Rasch er fint.

– Det finnes en del menn som blir mishandlet også. Det dreier seg som regel om psykisk mishandling, men den kan ofte være verre enn den fysiske. Derfor er jeg ikke i tvil om at behovet er der, sier hun. Rasch tror imidlertid terskelen for menn vil være høyere enn den er for kvinner. – Jeg tror det skal mer til før de tar kontakt, men vi ønsker å ufarliggjøre det. Vi må nok høste noen erfaringer. Men vi har jo samtaler med menn allerede i dag, sier hun.

Gestaltterapeut Martin Haug ved krisesenteret sier at det kan være mange grunner til at menn kommer dit.

— **D**et er kanskje ikke først og fremst behovet for beskyttelse. Men det hender jo at menn blir kastet ut fra hjemmet sitt ved et samlivsbrudd og ikke har noe sted å bo. Da kan de bo her noen dager til de får ordnet det praktiske, sier han.

Mennene har egne rom og egne oppholdsrom, slik loven krever. Foreløpig er det i samme hus som kvinnene. Rasch har imidlertid et ønske om å lage en avdeling for menn ute i stabburet. – Det er kommunen som eier bygningene. Det blir litt opp til dem, men det hadde vært en drøm, sier hun.

Kilder

Austnes, Karianne Bergset. 2008. *Å skape mening og mestring - en kvalitativ studie av kvinner med utenlandsk opprinnelse utsatt for vold i nære relasjoner i Norge*. Universitetet i Bergen, Bergen.

Barne- og likestillingsdepartementet. 2009. *Om lov om kommunale krisesentertilbud*. (Ot. prp. nr. 96). Oslo: Statens forvaltningstjeneste.

Berntsen, Kristin. 2005. *Hjelperens rolle – i arbeidet med voldsutsatte kvinner og deres barn*. Krisesentersekretariatet, Oslo.

Bertsen, Kristin. 2008. *Ny i Norge prosjektrapport*. Oslo Krisesenter, Oslo.

Isdal, Per. 2000. *Meningen med volden*. Kommuneforlaget AS, Oslo.

Jansen, Karine Aasgaard. 2005. *Abuse and suffering. A feminist perspective on domestic violence, bodies, and battered women's coping strategies in Mauritius*. Thesis submitted for Cand. Polit. Degree, Department of Social Anthropology, University of Bergen.

Jonassen, Wenche & Skogøy, Elin. 2010. *Et hjem for oss, et hjem for deg. En studie om endring i brukersamsetning og bruk av krisesentrene*. NKVTS, Oslo.

Justis- og politidepartementet. 2003. Kvinnevoldsutvalget. *Retten til et liv uten vold. Menns vold mot kvinner i nære relasjoner*. (NOU 2003: 31). Statens forvaltningstjeneste, Oslo.

Kapoor, Nita. 2003. *Retten til et liv uten vold. Menns vold mot kvinner i nære relasjoner*. Norges offentlige utredninger 2003:31, Statens forvaltningstjeneste, informasjonsforvaltningen, Oslo.

Krisesentersekretariatet. 2009. Årsrapport 2008, ROSA. Krisesentersekretariat, Oslo.

Malt, Ulrik. 1982. Mestring ved store legemlige og psykiske påkjenninger i "og livet går videre..." *Ekstreme påkjenninger, menneskets reaksjoner*, Retterstøl, Nils med flere (red.). Universitetsforlaget, Oslo.

Politidirektoratet. 2009. *Organisert kriminalitet i Norge. Trusselbildet, utfordringer og anbefalte tiltak*. Oslo.

Roddick Kelly, Liz. 2008. *Combating violence against women: minimum standards for support services*. Directorate General of Human Rights and Legal Affairs Council of Europe, Strasbourg.

<http://www.coe.int/equality>

Scarry, Elaine. 1985. *The Body in Pain. The making and unmaking of the world.* Oxford University Press.

Skogøy, Elin. 2006. *De får meg til å føle at jeg hører til blant folk.* Krisesentrenes arbeid i møte med kvinner utsatt for menneskehandelen. Krisesentersekretariatet, Oslo.

Sogn, Hanne & Hjemdal, Ole K. 2009. *Vold mot menn i nære relasjoner. Kunnskapsgjennomgang og rapport fra et pilotprosjekt.* NKVTS, Oslo.